

Гаврилькевич В. К. Проблема змісту психологічних понять, які стали звичними, стереотипними, шаблонними. *Теорія вчинку та сучасність. До 95-річчя від дня народження Володимира Роменця: збірник тез доповідей Щорічного наукового круглого онлайн-столу (м. Київ, 20 травня 2021 р.) / за ред. С. Д. Максименка, В. В. Турбан. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2021. С. 10-11. URL: <https://bit.ly/404II82>*

Гаврилькевич В'ячеслав Костянтинович
*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки
Хмельницького національного університету,
м. Хмельницький, Україна*

ПРОБЛЕМА ЗМІСТУ ПСИХОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ, ЯКІ СТАЛИ ЗВИЧНИМИ, СТЕРЕОТИПНИМИ, ШАБЛОННИМИ

Нині у психології та педагогіці є досить звичним і широко вживаним прикметник «психоемоційний», зокрема він використовується в таких поняттях, як: «психоемоційна сфера», «психоемоційні процеси», «психоемоційні стани», «психоемоційні розлади» тощо.

Ми теж у минулому використовували такі поняття (див. наприклад: [1; 2]), особливо не замислюючись про їхній зміст. Але пізніше ми замислились над тим, як за своїм змістом поняття «психоемоційна сфера», «психоемоційні процеси (стани)» відрізняються від понять «емоційна сфера», «емоційні процеси (стани)».

Відмінність між цими поняттями очевидна: в одних є складова частина «психо-», а в інших немає. «Психо-» означає, що поняття, яке містить цю складову частину позначає щось, що належить до психічної сфери. Але ж емоційні явища – це і є різновид психічних явищ, у фізичному світі такого явища як емоції не існує. У фізичному тілі є прояви емоцій – рухові, вегетативні, електроенцефалографічні – але це не самі емоції. Отже, у нас виникло питання: «Навіщо до слова «емоційний» додавати частку «психо-», якщо і так зрозуміло, що емоції належать до психічних явищ»?

Можливо, «психо-» в поняттях «психоемоційна сфера», «психоемоційні процеси (стани, розлади)» вказує на те, що маються на увазі не тільки емоційні явища, а й явища інших сфер психіки: вольової, когнітивної? У такому разі, простіше вжити поняття «психічна сфера», «психічні процеси (стани, розлади)», адже слово «психічна» охоплює і емоційну, і пізнавальну, і вольову сфери.

Або, може за допомогою частки «психо-» підкреслюється, що емоційні явища не існують самі по собі, а невід'ємно пов'язані з іншими психічними явищами? Але чи потрібно це підкреслювати, якщо і так відомо, що кожна жива істота, у якої є емоції, чи то тварина, чи то людина (особистість), є цілісною природною системою, в якій усі структури і функції тісно пов'язані між собою.

З іншого боку, якщо існує поняття «психоемоційні явища (процеси, стани, розлади)», то мають існувати поняття «психокогнітивні явища (процеси, стани, розлади)», «психовольові явища», які належать до одного логічного ряду, адже когнітивна і вольова сфери особистості є такими самими важливими підрозділами психічної сфери особистості, як і емоційна. Але таких понять у психологічній літературі ми не знаходили. Чим зумовлена така ситуація ми не знаємо.

Чи може, якщо є ПСИХОемоційна сфера, то має бути ще якась НЕПСИХОемоційна сфера, тобто емоційна сфера, яка не належить до психічної сфери людини?

Поки що ми не знайшли у науковій літературі відповіді на сформульовані нами питання. У психологічних словниках ми не знайшли визначення понять «психоемоційна сфера», «психоемоційні явища (процеси, стани, властивості, розлади, порушення)», хоча є багато наукових і науково-популярних публікацій, у яких такі поняття використовуються. Не знайшли ми інформації і про те, який вчений вперше сконструював і запровадив у науку і практику ці загадкові слова «психоемоційний», «психоемоційна», «психоемоційні».

Зважаючи на те, що для науки і наукових досліджень дуже важливою є понятійна чіткість, а для психології – особливо, бо саме за допомогою слів (понять) описуються невидимі явища психічної сфери і передаються знання, вважаємо за доцільне звернути увагу науковців на наявну в сучасній

психологічній літературі проблему використання шаблонних, стереотипних понять із невизначеним і незрозумілим змістовим наповненням.

Зокрема, ми вважаємо недоречним вживати у наукових публікаціях прикметник «психоемоційний». Замість нього, залежно від контексту, краще вживати окремо слова *психічний* або *емоційний*.

Список використаних джерел

1. Гаврилькевич В. К. Роль емоційного перенапруження і психоемоційних розладів у етіології та патогенезі ішемічної хвороби серця. *Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців: матеріали Другої Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 24-25 квітня 2014)*. Хмельницький, 2014. С. 133-135.

2. Васил'євих Л. Г., Гаврилькевич В. К., Крук С. Л., Самойлова Т. В., Ерметов І. О. Взаємозв'язок психоемоційного стану людини та рівня хімічних речовин в організмі. *Впровадження здоров'язберезувальних технологій у практику роботи навчальних закладів як один із пріоритетних напрямів освітньої політики України: матеріали обл. наук.-практ. міжгалуз. конф., (Хмельницький, 15 травня 2014)*. Хмельницький, 2014. С. 52-55.